

- *теоретичні аспекти досліджуваної проблеми* (методологію, історію, теорії, концепції) (для кандидатської - Розділ 1);
- *практичні шляхи її педагогічного розв'язання*: зміст, форми, методи, технології, засоби, а також обґрунтовану оцінку їх ефективності (для кандидатської - Розділ 2);
- *перспективи використання зарубіжного досвіду в Україні* (для кандидатської - Розділ 3, який містить параграф, присвячений розвитку досліджуваного феномену в Україні, та параграф, що містить пропозиції/рекомендації).

11. Логічним завершенням кожного розділу мають бути висновки (2-3 сторінки), а дисертації - загальні висновки (5-7 сторінок).

12. Джерельна база дослідження - це головне надбання для дисертацій зі спеціальності 13.00.01 та є доцільною для інших спеціальностей. Вона повинна містити такі пункти:

- закони і підзаконні акти певної країни (групи країн);
- офіційні документи міжнародних організацій;
- монографічні дослідження зарубіжних та вітчизняних дослідників,
- періодичні видання (зарубіжні та вітчизняні);
- аналітичні матеріали дослідницьких центрів (університетських, регіональних, міжнародних), громадських, політичних організацій;
- статистичні дані національних та міжнародних інституцій;
- навчальні плани, програми та інші документи, що забезпечують перебіг педагогічного процесу у навчальних закладах певних рівнів і типів (відповідно до теми дослідження).

13. Список використаних джерел має налічувати не менше 200 найменувань для кандидатської дисертації та 500 - для докторської, переважна їх кількість (*дві третини*) – ІНОЗЕМНІ І НАЦІОНАЛЬНІ

14. Додатки в порівняльно-педагогічній дисертації набувають особливої ваги, оскільки дають змогу ознайомитися з оригіналами документів, навчальних програм, методик тощо. Залучення оригінальних текстів має обов'язково супроводжуватись їх україномовною версією.

15. «Словник іншомовних понять і термінів» слід розглядати як обов'язковий для будь-якого порівняльно-педагогічного дослідження додаток.

*/. МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ
ПОРІВНЯЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ*

*МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ
РОЗВИТКУ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНОЇ ВИЩОЇ
ОСВІТИ*

Наталія Авшенюк, к.пед.н.
Інститут педагогічної освіти
та освіти дорослих НАПН України
м. Київ

Інтенсифікація інформаційних потоків, як один із головних чинників входження глобалізованого світу в еру інформаційного суспільства, відображає поширення тенденції сучасної науки до універсалізації та інтеграції знань. У зв'язку з цим доречно говорити про появу нових парадигм освіти, нових освітніх напрямів, нових прогресивних аспектів дискурсу педагогічної думки [1,7]. Складний інтегративний характер дослідження транснаціональної вищої освіти (ТВО) як багатофункціонального, багатокомпонентного, соціокультурного, історично зумовленого явища, органічно пов'язаного з конвергентними й когерентними тенденціями у світовому освітньому просторі та гармонійним поєднанням глобального і національного контекстів у системах вищої освіти розвинених англослов'янських країн, зумовлює його здійснення на основі інтеграції наукових підходів.

Зауважимо, що у науковому співтоваристві історично склалися три основні підходи до порівняльного крос-культурного аналізу, які носять науково-світоглядний, парадигмальний характер, а саме: абсолютизм, релятивізм, універсалізм. Зокрема, проблема універсалізму набуває актуальності у філософії та педагогіці наприкінці ХХ ст. у зв'язку з розвитком глобалізму в міжнародній економіці, політиці й культурі. Сучасні дослідники (Дж. Беррі (J. Berry), В. Майрхофер (W. Mayrhofer), К. Юхол (K. Uichol)) схиляються до визнання певної подібності й встановлення

зв'язку між універсалізмом та глобалізмом, обґрунтовуючи концепцію гуманістичної універсалізації (глобалізації), що діалектично поєднує загальне і одиначне, не втрачає у загальнолюдській цивілізації й культурі її неповторних локальних, індивідуальних форм [2, 353]. Гуманістичний універсалізм трактує світ як вічну і нескінченну ідеально-матеріальну реальність, єдине ціле, універсальну систему, що складається з нескінченної кількості взаємо ізоморфних світів різних масштабів, форм і рівнів розвитку. Йому властиві рух, суперечливість, відносна ієрархічна впорядкованість частин, їх однакова значимість для гармонії й стійкості цілого [3, 89-94].

З огляду на зазначене, вивчення ТВО здійснюється на основі загальнонаукової методології універсалізму явищ як сучасної світоглядно-методологічної концепції усвідомлення єдності суспільства з метою збереження гуманістичної орієнтації культурного різноманіття. Методологія універсалізму базується на розумінні соціального явища як складного, внутрішньо суперечливого, неоднорідного феномена, в межах якого адекватно реалізуються завдання порівняльних досліджень аналізувати загальне, універсальне і специфічне [4, 224]. Концептуальним для дослідження є розгляд функціонального змісту феномену ТВО у розвинених англомовних країнах і культурно-історичної форми його реалізації.

Методологічним базисом дослідження становлення і розвитку ТВО як проблеми порівняльної педагогіки обґрунтовано використання системного, міждисциплінарного, релятивістського, історичного, еволюційного, просторового, синергетичного, функціонального, парадигмального, інтегративного, культурологічного, міжкультурного та соціологічного підходів. Зокрема *системний* підхід покладений в основу розгляду ТВО як системи, аналізу підсистем з позицій цілісності, виявлення механізмів у заємозв'язках і взаємовпливів; *синергетичний* підхід, вихідним положенням якого є ідея самоорганізації і саморозвитку елементів і підсистем, забезпечує розгляд ТВО як унікального явища, що започаткувалося у процесі синхронної реакції систем вищої освіти розвинених англомовних країн на процеси глобалізації й інтернаціоналізації; *еволюційний* підхід зумовлює вивчення ТВО у динаміці розвитку; *інтегративний* підхід уможливує аналіз ТВО як динамічного інтегрованого явища, яке потребує багатофакторного розгляду на основі інтегрального (смантично-категоріального, релятивістсько-координатного, еволюційно-іс-

торичного, детермінантного, генетичного, концептуального) аналізу; використання *культурологічного* підходу дає змогу розглядати особливості ТВО розвинених англомовних країн, в яких відображаються культурні цінності й традиції суспільства; забезпечує усвідомлення цілісності світу і необхідності об'єднання зусиль представників різних культур у вирішенні глобальних проблем людства, визнання рівності й гідності всіх культур, права зберігати свою ідентичність; *міждисциплінарний* підхід забезпечує використання наукових концепцій гуманітарних і соціальних наук (педагогіки, психології, соціології, філософії, економіки, історіографії, глобалістики, культурології, політології); *парадигмальний* підхід уможливує розкриття загальних і конкретно-історичних форм функціонування ТВО, визначення генези педагогічних явищ та процесів.

Отже, застосування у процесі дослідження методології універсалізму явищ дозволило нам з'ясувати, що ТВО в Австралії, Великій Британії, Канаді й США властиві спільні структурно-функціональні характеристики, які в кожній країні реалізуються по-різному, з огляду на джерела походження, стратегії державної освітньої політики, мету, підходи та засоби.

Література

1. Вознюк О.В., Дубасенюк О.А. Цільові орієнтири розвитку особистості у системі освіти: інтегративний підхід: Монографія / О.В. Вознюк, О.А. Дубасенюк. - Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. - 684 с.
2. Берри Дж., Пуртинга А., Сигалл М., Дасен П. Кросс-культурная психология. Исследования и применение. - Харьков: Гуманитарный Центр, 2007. - 556 с.
3. Гарпушкин В.Е. Универсализм как парадигма философии: прошлое и перспектива / В.Е. Гарпушкин // Философия и общество. - 2008. - № 2. - С. 89-98.
4. Щекотова Р. Об актуальности традиции во времени как духовной ценности в аспекте методологии универсализма / Р. Щекотова // Studia Culturae. - Вып. 15. - СПб.: Издательство СПбГУ, 2013. - С. 224-230.